

Recensioner

Davidz Psaltare. Bibelöversättningar av år 1536, utgivna av Gunnar Sjögren. Almqvist & Wicksell, Uppsala 1956.

Svenska fornskriftssällskapet har ombesörjt ett faksimilennytryck av den första svenska översättningen av Psaltaren. Sällskapetets intresse för de år 1536 utgivna bibeldelarna motiveras därav att "genom dem kan man få en inblick i den process, varigenom språkformen i Gustav Vasas bibel skapades, en inblick, som stundom avslöjar helt andra sidor, än dem som man får syn på genom ett studium av NT 1526", för att citera utgivarens förord.

Nyutgåvan skall hälsas med tillfredsställelse också av den som hyser intresse för gudstjänstlivets utveckling i vårt land under det i detta avseende betydelsefulla årtiondet, före Gustav Vasas bibel.

Utgivaren erinrar om att Kjällerström gjort troligt att böckerna trycktes, därför att de var avsedda för kultiskt bruk och skulle bidra till gudstjänstlivets försvenskning.

Ett närmare studium av psaltaren bevisar detta till fullo. Det förnämsta beviset finnes i det till synes omotiverade upptagandet av *Symbolum Athanasii*, vilket meddelas efter den sista psalmen. *Symbolum Athanasii* sjöngs nämligen enligt de medeltida breviarierna såsom sista psalm i söndagens prim (se *Breviarium lincopense*, nytryck 1950 s. 56). Det upptages f. ö. alltfört på denna plats i *breviarium romanum*.

Förefintligheten av *Symbolum Athanasii* på denna plats är intressant av flera skäl. Efter utgivarens ord, saknas det i tyska upplagor av Psaltaren. Detta visar att den svenska översättaren och utgivaren på ett annat sätt än de

tyska förlagorna haft den fortsatta tidegården i tankarna.

Vidare motiveras dess förefintlighet i detta sammanhang med att utgivaren synbarligen haft för avsikt att också försvenska dagstiderna, närmast söndagens prim. Det blev ej så. Dagstiderna ha ju mycket snabbt blivit skjutna åt sidan. Men tanken, som skyntar, tyckes visa att man haft för avsikt att behålla hela tidegården.

Utgivaren följer Johan Palmér när det gäller frågan om översättaren, som han anser vara Laurentius Petri. Är detta riktigt får 1536 års upplaga sin plats i arbetet för arbetet på gudstjänstens försvenskning, som kommer till uttryck i Hög- och Bjuråkershandskrifterna av år 1540/41. I hänvisningen vid completoriet till psaltarpsalmen har också Höghandskriften citerat 1536 års översättning.

Viktigt för tidesången är interpunktionen av psalmerna. Denna är i det hela taget mycket omsorgsfullt utförd i Psaltaren 1536 med virga / avdelande versen i två delar. För den präst och klockare som var van att recitera sitt latinska psalterium, bör det inte ha erbjudit större svårigheter att sjunga det svenska psalterium, som här bjöds honom.

Till tidegården hörde att psaltarpsalmerna inleddes med antifoner. Dessa fingo vid denna tidpunkt hämtas ur de latinska antifonarierna. Efter varje sådan antifon stod under finalis antecknad den psalm som sedan skulle sjungas. Denna angavs som regel med de första orden i psalmen på latin. Det är säkert ingen tillfällighet att 1536 års psaltare över varje psalm återger dessa ord, som voro grundligt inlärdas av prästerna. Dessa inledande ord saknas i GVB.

Hur förhålla sig de ev. tyska förlagorna i detta avseende?

Efter psalm nr LVII finnes i det nu reproducerade exemplaret av psaltaren för hand inskrivet: Åra vari fadrenom och Sonenom och then hegha Ande som thz warit haffuer aff begynnelse oc nw oc altijd ifro euighet til euighet. Likaså efter psalm CXXX. Ordalydelsen följer nära 1531 års svenska mäsas och Höghandskriften.

Detta är en erinran om den sedvanliga avslutningen av psalmerna i tidegården.

Det kan alltså icke råda någon tvekan om att denna psaltarupplaga avsåg att tjäna och betjänade den försvenskade tidegården och att denna tidegård är en trogen efterföljare av den medeltida, latinska. Som ett bevis på Laurentius Petris arbete på kultens försvenskning och på hans avsikt att konservera densamma är denna psaltarupplaga av stort intresse.

Det vore av värde om en undersökning kunde göras beträffande psalmernas versindelning: följer den Luther eller det latinska breviariet? Följer interpunktionen, d. v. s. uppdelningen av verserna någon av dessa? I varje fall finge man i så fall söka förlagan rimligtvis i Breviarium upsalense.

A. Adell

Die Musik in Geschichte und Gegenwart. Allgemeine Enzyklopädie der Musik, herausgegeben von Friedrich Blume, Bärenreiter-Verlag, Kassel. Basel. London. Band 6: Head-Jenny.

Det i år utkomna sjätte bandet av MGG erbjuder av alfabetiska skäl endast ett fåtal artiklar av direkt kyrkomusikaliskt intresse. Som exempel på det utrymme, som ägnas speciellt liturgisk musik, kan bland dem nämnas artikeln "Hymnus" på 43 spalter. Utom hymnen i de orientaliska kyrkorna och den flerstämmiga hymnen behandlas den latinska hymnen utförligt och överskädligt under följande rubriker: Begrepp, avgränsning, liturgisk ort och källor. Texten. Förhållandet mellan text och melodi. Melodik, allmän och speciell. Modalitet. Former. Släktskap och föränderlighet. Stilistiska grupper. Uppförandep Praxis. Att MGG också förverkligar sitt vittsyftande program visar den 41-spaltiga artikeln "Humanismus", som först lämnar en utförlig redogörelse för humanismen som bildningsrörelse och därefter ingående behandlar de humanistiska idéernas inflytande på 1400- och 1500-talens flerstämmiga musik.

Avvägningsfrågor i ett verk av detta omfång kan naturligtvis alltid diskuteras, men anmäla- ren kan dock inte underlåta att uttrycka sin förvåning över att en komponist av Hindemiths format ägnats fattiga 10 textspalter. Detta är så mycket mer anmärkningsvärt, om man jämför det utrymme som i detta band getts en rad "mindre storheter".

G. Z.

Kyrkosångens vänner

KSV:s centralkommitté har hållit årsmöte i Stockholm den 8 jan i år under ordförandeskap av Biskop Gustaf Aulén.

Bland ärenden må nämnas behandlingen av frågan att om möjligt få till stånd en KSV:krets i de stift, som ännu sakna sådan. Kyrkosångens Vänner fyller en betydande uppgift inom dess speciella område, det kyrkomusikaliska, genom den sakkunskap, som ej minst dess centralkom-

mitté besitter och genom den inspirerande verksamhet den utför inom de inom densamma verkande sektionerna för koral- och körsång, orgelsektionen (orgelrådet), sektionen för kyrkl. skrud och prydnad. En liturgisk sektion kommer förmodligen snart till stånd. Kretsar finns f. n. i Skara, Lund, Uppsala, Stockholm, Växjö, Göteborg, Linköping, Strängnäs och Härnösand, de två senare dock ej självständigt arbe-